

Naročnina: Po pošti ali z dostavljanjem na dom za celo leto K 288, za pol leta K 144, za četrt leto K 72, za mesec K 24. Za inozemstvo K 480.

Reklamacije za list so poštne proste.

Upravišтво je v Ljubljani, Francišanska ulica št. 6/1, Učiteljska tiskarna.

NAPREJ

Glasilo jugoslov. socijalno-demokratske stranke.

Klerikalizem in druga buržoazija se veseli.

V Rusiji vlada lakota in kolera. V Jugoslaviji pa se sklepajo zakoni in naredbi, ki se v bistvu strinjajo z zakoni v drugih entitetnih državah. Tako vsaj poročajo iz Beograda, ker hočejo s tem dokazati, da to ni nič posebnega, marveč nekaj naravnega, kar je že v drugih državah uvedeno. Ni naša naloga danes preiskati, koliko se ujema naredbi, ki jih namerava vlada izdati z zakoni v drugih državah. Pač pa nas zanima, kakšno stališče zavzema meščansko časopisje proti vsem dogodkom pri nas in v Rusiji. Zedinjene države so se celo ponudile, da pomagajo vreči sovjetsko vlado, ako se skliče ruska konstituenta. Iz vsake vrste takorekoč čitamo v časopisju, da bo glad porušil doslej tako mogočno Rusijo. Nič ne de, če umirajo ljudje lakote, ljudje, ki niso prav nič krivi ruskega vladnega sistema, ampak, ker so v Rusiji, ni treba usmiljenja zanje, vsaj bo glad uničil socijalizem, komunizem in vse napredno in svobodni selno naziranje, da ostane sam »krščanski« socijalizem kot znamenje svetovna ideja. Tako si domišljajo

je včerajšnji »Novi čas«, ki pisari vsak dan drugače, samo da čitatelji ne morejo vedeti, kaj pravzaprav hoče, da čitatelje bega, zaposluje, ker bi sicer, če bi imeli čas in vzorno vzgojo, kmalu prišli do prepričanja, da je socijalizem konkretna stvar, ki hoče odpraviti hlapce in tirane ter uvesti bratstvo, dolžnost do dela in pravico do življenja.

Socijalizem je svetovni nazor, ki se je pojavil v tistem hipu, ko so nastali v človeški družbi razredi izkoriščevalcev in izkoriščancev. In dokler ostanejo te razmere v družbi, tudi socijalizem ne odneha. Res je, da ob velikem koraku k socijalizmu nastane reakcija, ki socijalistično misel ovira, toda zatrepi ali odpraviti je ne more nobena sila, ne glad, ne kolera, ne protirevolucija in ne najostrejša naredba. Zakaj vse, kar ovira napredek je konservativno, reakcionarno in preko tega pojde prej ali slej val socijalističnega svetovnega naziranja.

To si naj zapomnijo vsi tisti, ki se veseli umiranja nedolžnih ljudi!

pod častjo, da bi za isto delo sprejemal večjo plačo tovarš, kateremu »bog« ni dal otroškega blagoslova. Nezdovoljni so tisti, ki jih imajo in nezdovoljni oni, ki jih nimajo.

Torej odpravimo jih — v temeljni plače z njimi pa bo mirna Bosna. Vodstvo kovinarske organizacije

ni svoje člane nikdar demagoško hujskalo. Tudi tokrat je pripravljeno natočiti čistega vina in povedati delavstvu, kaj lahko zahteva danes in kaj bo šele jutri mogoče. Naša spomenica je pisana v temu duhu — podpisite jo, pa je pogodba izgotovljena. — Tajništvo O. D. K.

O ustavnosti.

(Govor posl. sođr. Nedeljka Divcane 61. seji Ustavodajne skupščine.) (Dalje.)

Čujte, gospodje, še dalje in hujše: »Posamezne občine in okraj se lahko izločijo iz svojih oblasti in spoje z drugimi oblastmi v sedanjih mejah Bosne in Hercegovine ali izven njih — (ploskanje v centru)»... Dr. Ivanič: Toda pogojno.

Etibn Kristan: Nikar ne ploskajte prezgodaj!

Divac: Počakajte, gospodje! Naš narod pravi: Ima radosti ali kratkih. Zdi se mi, da bo tudi ta vaša radost ki je kislja, prav kratka radost, komaj radost za sekundo. (Čita:) ... če pristanejo na to njih samoupravna predstavništva s sklepom treh petin glasov in če odobri ta sklep narodna skupščina. (Hrup v centru.)

Gospodje, ali je še kdo v tej zbornici, ki bi po tem mogoč dvomiti, da je vlada tukaj morala opustiti svoj temeljni princip, ki ga je jahal od začetka pa doslej, princip, da se administrativna razdelitev naše države ne more izvršiti po historičnih in plemenskih mejah? (Medklic: Spaho se pritožuje.) Kdaj se Spaho ni pritoževal? Pritoževal se je, ko je gospodstvo, kaj šele danes? (Medklici.) Da, gospod, zakaj Divac je bil rojen tam, kjer ste vi bili rojeni, in zapomni si je vse mehkoosti vašega gospodstva, pa mu je žal, da mora danes to čutiti ne le Divac, ampak vsa ta dežela. (Odobranje in ploskanje pri socijalistih. — Protest pri muslimanih. — Medklic: Kakšno gospodstvo?) Vaše, zakaj jaz sem pobegnil izpod turškega nasilstva v dobri sedmih let. (Medklici muslimanov: Ali smo mi Turki?) Muslimani ste, verska organizacija ste. (Muslimanski glas: To so socijalisti.) Jaz sem svoboden mislilec.

Gospodje, vlada je tukaj storila neodpusten greh proti deželi in proti narodu, zakaj če je bil kakšen razlog za popuščanje v tem oziru, tedaj ni bilo treba popuščati verski organizaciji, ki je po svoji osnovi in po svojem bistvu vseskozi reakcionarna. Če je sploh bilo treba popuščanja v tem oziru, tedaj ni bilo vladi treba, da nas je zavarovala, ampak naj bi bila pravočasno pristopila na osnovo, da se administrativna razdelitev dežele res lahko izvrši po historičnih in plemenskih mejah, pa bi bila lahko dosegla veliko cenejšo pogodbo — v materialnem in v političnem oziru — s skupinami, ki so zapustile to skupščino, kot io je dosegla z muslimansko skupino. (Odobranje in ploskanje na levi. Ugovori pri muslimanih.)

Gospodje, vlado je še tem bolj obsoditi, da je storila neodpusten greh, ko je morala tukaj popuščati, če se ve, da ni bila prisiljena na to, ampak je imela možnosti, da se izogne vsakemu takemu popuščanju, ki kompromitira vso njeno politiko in težko zadane interese naše dežele in našega naroda.

Minister Trifković: Ne enega, ne drugega ne.

Divac: Zemljoradniška stranka je bila pripravljena storiti žrtve od svoje strani. Pomagati je hotela, da bi se odglasovala ta ustava, da ne bi vlada delala takih koncesij muslimanom. Mi smo bili od svoje strani pripravljeni pomagati, da bi se dosegla taka rešitev, da bi se rešili življenjski interesi dežele, da bi se rešil princip, zaradi katerega se je vodila borba.

kakor sem dejal: od prvega dne, ko je ustavodajna skupščina začela delati, na doslej smo bili pripravljeni pomagati, da bi dežela prišla do ustave. Zdi se pa, da je bilo vladi ljubše, da reši ustavno vprašanje sama na ta način. Na ta način, kakor vidite, gospodje, je vlada na račun vse dežele in na račun vsega naroda, in sicer delavskega naroda mest in dežele, napravila dvoje težkih žrtve: Eno materialno, to je, da se je morala zavezati, da se bo begom izplačalo nekolkost sto milijonov dinarjev za zemljo, ki ni njihova, ampak narodova; doprinese pa je morala še večjo žrtve, ko je dopustila, da se administrativna razdelitev dežele izvrši na podlagi historičnih meja.

S tem je dementirala vso svojo dosedanja politiko, in jaz vprašujem vlado: Kaj bodo na to odgovorili Radić, Korošec in Drinković? Tako, gospodje, lahko vidite, da smo danes vsi, v tej skupščini in vsa dežela prevarjeni v svojih nadah. Pokraj vseh slabih strani, ki jih ima ta ustava in ki ostanejo v njej, nas je vsaj ponekod tolažila nada, da se osvobodimo historičnih in plemenskih meja v naši deželi, in tudi ta nada nas je izdala

zadnji hip, in ne morem se vzdržati, da ne bi s tega mesto in v tem času protestiral proti temu, tem bolj, ker smo bili o tej vladni nakani povsem nepoučeni.

Eden članov tega oddelka, ki kaže grdo sliko in zbuja veliko nezaupanje, je 138. članek, Gospodje, ta članek se nanaša na vprašanje tiska. Dobro veste, da nismo mogli biti zadovoljni niti s 13. člankom te ustave, ki govori o tisku in ki kolikor toliko priznava svobodo tiska. Toda 138. članek je negacija vsake svobode misli v tej deželi.

Dr. Laza Marković: Vsaj prečitajte ta članek, da bodo ljudje vedeli, kako se glasi.

Divac: Gospod poročevalec me poziva, naj prečitam ta članek. Če on ni hotel storiti tega, kar mu je nalagala dolžnost, in če ni hotel storiti meni po volji, storim jaz njemu po volji. 138. članek se glasi: »Lahko se preprosto izhajanje oziroma razpečevanje časopisov in tiskopisov, ki izjavljajo: Sovraštvo proti državi kot celoti, verske ali plemenske spore, kakor tudi, če posredno pozivajo državljane, da naj s silo izpremenijo ustavo ali deželne zakone, le če se iz natisa očito vidi, da gre za tako pozivanje državljanov. Predpis 3. stavka 13. oddelka o izvršitvi prepovedi velja tudi tukaj. Kadar prestane posebna potreba, se ti predpisi lahko odpravijo z zakonom.« — Mislim, da velja ta omejitev za dve leti. (Medklici iz centra: Čitajte šel!) To je vse. (Glasovi iz centra: Še je.) Tem slabše za vas... V tem članku ni ničesar več.

Dr. Ivanič: To je še, da zblijajo neumne šale, kadar se izdeluje ustava.

(Dalje prihl.)

Brzjavlj.

VLADNA VEČINA IN VLADA PROTI KOMUNISTOM.

Načrt zakona proti komunistom gotov.

LDU, Beograd, 26. (ZNU.) Načrt posebnega zakona o zaštiti države je danes odan v tisk in se jutri razdeli med člane zakonodajnega odseka, ki bodo imeli 24 ur časa, da ga prouče in da se morejo udeležiti razprave tega zakona, ki se prične jutrišnjem v zakonodajnem odseku.

Beograd, 26. (Po LDU, ZNU.) Zakonodajni odsek je imel danes popoldne svojo sejo, katere so se udeležili vsi člani, tudi komunistični. Dr. Ninčić ostane predsednik odseka, če se izvoli podpredsednik, da bo pomagal delati. Notranji minister Pribevič je obrazložil situacijo v državi ter izjavil, da je potrebno, da se podvzamejo ostre mere proti komunistom, ker ima vlada mnogo materiala proti njim. Pri nas je, je nadaljeval minister, mnogo političnih šarlatanov, ki hočejo veljati kot najbolj svobodnomislilci del družbe in ki na vsako odredbo, s katere se zahteva zaštita države, odgovarjajo, da je ta odredba najbolj reakcionarna in da nas sramoti pred kulturnim svetom v inozemstvu. Medtem pa sklepajo v tem času najbolj civilizirani deli Evrope in sploh kulturni svet zdokone za zaščito države. Tudi oni zakon, ki smo ga morali predložiti narodni skupščini, ni bil drugega, kakor recepcija ameriškega in švicarskega zakona. Ako pa sta ti demokratični državi, od katerih je bila zadnja zavetnica za vsakega, ki je bil politično preganjan, mogli skleniti zakon za zaščito države, je popolnoma umestno, da sklenemo tak zakon tudi mi, ki moramo voditi borbo proti notranjim sovražnikom, ki so v zvezi z inozemstvom, ki se proti nam sovržno držijo in ki hoče, da zruši našo državo in da izlove prevrat in upropasti vse ono, kar je bilo ustvarjeno z največimi žrtvami naše generacije. Iz mnogih razlogov je dosedaj izostal tak zakon. Izdana je bila samo Obznana, ki se je upotrebljevala od konca decembra 1. l. pa do onega časa, ko je bila sprejeta ustava. Vlada je pripravila zakonski načrt za zaščito države. Besedilo zakona je že pripravljeno in se

predloži članom zakonodajnega odseka. Vlada smatra donešenje tega zakona za nujno in prosi zato člane zakonodajnega odseka, da z ozirom na potrebno zaščito države in razpoloženje naroda, ki zahteva, da se prepreči protidržavno delo, naj to stvar hitro rešijo. Nato je govoril ponu-nistični poslanec Života Milajković, ki je izjavil, da komunistična stranka ni v nobeni zvezi z dogodki zadnjih dni in se sklicuje na izjavo komunistične stranke prilikom atentata na regenta, v kateri stranka principiarno obsoja atentate. Poslanec Milojković je zahteval, naj vlada upošteva delavske zahteve glede poboljšanja njihovega gnetnega položaja, ker meni, da teroristični pokret izvira iz tega, da množim delavcem ni zadostno zjamčen njihov gmetni položaj. Nato je bil sprejet predlog predsednika dr. Ninčića, da se seja zaključi. — V četrtek je zopet seja ustavnega odseka.

POLICIJA JE ZASEDLA V ZAGREBU STROK. ORGANIZACIJE.

LDU Zagreb, 27. julija. Včeraj je v Zagrebu zasedla policija vse prostore tukajšnjih raznih sindikalnih organizacij ter izvedla v njih hišno preiskavo in zaplenila arhive. Ti ukrepi so bili povzeti radi tega, ker se je dokazalo, da so stali na čelu teh organizacij izraziti komunisti, katerim so bile te zgolj sredstvo za razširjanje komunističnih idej.

TRIANONSKA MIROVNA POGODBA JE STOPILA V VELJAVO.

LDU, Pariz, 26. julija. Danes ob 18. so bile v ministrstvu za zunanje posle ratificirane trianonska pogodba, protokol in priložene izjave. Predsednik Cambon je izrazil v svojem govoru nado, da bodo vsi udeleženci izvršili pogodbo z enako dobro voljo. Madžarski zastopnik v Parizu je izjavil, da je Madžarska pripravljena lojalno izvesti svoje obveznosti in je izrazil željo, naj bi se sosednje države Madžarske v enakem duhu

Vodstvu „Strojnih tovarn in livarn“ v Ljubljani!

Pri zadnjih pogajanjih med vodstvom tovarn in zaupniki kovinarske organizacije, ki so se vršila pretekli ponedeljek pri poverjeništvu za soc. skrb, je podal ravnatelj g. Bonceli izjavo, katere trdota nas je presenetila. Bistvo te izjave je bilo: nobena vinarja izboljšanja, še več — misliti moramo na znižanje delavskih prejemkov. To svojo izjavo je skušal gospod ravnatelj opravičiti s tem, da je navajal ogromne težkoče, ki davijo industrijo. Opisoval je žrtve, ki jih doprinese podjetje s tem, da pod najtežjimi okoliščinami pridobiva tovarni naročil, brez katerih bi morala tovarna ustaviti svoj obrat kar bi ne bila škoda le za industrijo, temveč v dobri meri tudi za delavce. Pri opisovanju teh težkoč je navedel ravnatelj tudi slučaj zvonarne.

Zvonarna je bila do pred kratkim v dobrem obratovanju. Zaposlila je precejšnje število delavcev, ki so imeli razmeroma zadovoljive plače. Odkar pa se je posrečilo nekaterim cerkvam, s posredovanjem raznih poslancev, kupiti zvonove v tujini, ter jih uvoziti brez carine, je ta industrija pričela rapidno pešati, ter bo, če pojde tako naprej, morala ustaviti obratovanje, pri čemer bo zopet cela vrsta ljudi na cesti.

Gotovo je, da so težkoče, ki jih navaja gospod ravnatelj, vsega upoštevanja vredne. Glede uvoza zvonov je to, kar se dela, najmanj korupcija in centralni odbor kovinarjev si bo moral te poslance prav od blizu ogledati. Na račun propadanja industrije se politične kupčije ne bodo delale. Če se pa bodo, naj gospodje računajo s tem, da bodo priklicali odpor, tak, da se bodo temelji majali.

Pri vsem, kar je gospod ravnatelj navedel, pa manjka enega, kar želimo poudariti.

Če je tovarna prebolela dosedaj vse težkoče razmeroma dobro, ni to zasluga samo vodstva in industrije, temveč dober del tudi zaslug delavstva.

Upajmo, da se gospod ravnatelj tega zaveda in, da je le pozabil to dejstvo navesti. Vzorna delavna disciplina, katero delavstvo v obratu vzdržuje, je mnogo pripomogla k prebolevanju krize, v kateri se je obrat nahajal. Ali se gospod ravnatelj zaveda, da se to brez sodelovanja delavstva ne doseže? Ali ve gospod ravnatelj, da je ostank policjskega režima, ki je vladal pred in med vojno v teh obratih, mnogokrat tej disciplini škodoval in da je bilo treba od delavcev mnogo zatajevanja, da se niso poslužili svoje moči, katere jim brezpogojno ne manjka, da na kolenu prelomijo obrat?

Ore sedaj za to, ali naj to razmerje še naprej ostane, ali naj se delavstvo posluži drugih metod.

Zavedamo se, da mlado podjetje, ki je komaj poglajlo prve koreninice, da si po njih črpa sokov, ki naj obrat vzdržujejo, lahko že pri manjših pretresljajih propade. Vemo natančno, da bi taka propast tudi delavstvu škodovala, ker bi ga s culico v roki pognala v brezposelnost. Vemo pa tudi, da podjetni dotičnik, ki zahteva od njega nekaj nemogočega nič manj ne škoduje kot oni, ki od delavstva zahteva stvari, ki so nemogoče. Mi nismo med tistimi, ki zahtevajo od podjetja, da mu preskrbi modro z neba. Mirno pa lahko trdimo, da oni, ki si tega delavstva, ki ga ima, ne bo znal s primernimi plačami obdržati — goni podjetje v propast. Gospod ravnatelj, ne sledite politiki »Zveze Industričev«! Ta politika je izvor kranjskega diletantizma. Posledice se že kažejo ter bodo nujno morale postati katastrofalne. Za zgled naj Vam služi slučaj pri mizarjih. Cela vrsta najboljših pomočnikov odhaja iz Slovenije v podjetja, ki se trgaajo za dobre delavce. Gospod ravnatelj si gotovo lahko predstavlja kaj bi pomenilo, če zapusti to podjetje samo 10 ali 20 livarjev, strugarjev ali drugih profesionalistov?

Ali naj gospodu ravnatelju s pismi dokažemo, da ima tajništvo kovinarske organizacije najmanj še enkrat toliko ponudb?

Naš predlog, ki gre za tem, da se dobre delavce dobro plača, je sprejemljiv.

Pustimo ozkosrčnost na stran, dajte dobremu delavcu pošteno plačo, od njega pa zahtevajte pošteno delo. Mlajšim pa omogočite pot napredka, da si bodo, ko pridobijo potrebne kvalifikacije, zaslužili delu primerne dohodke. Draginskih doklad so delavci siti. Kdor jih sprejema, ve, da jih bo prei ali slej izgubil. Poleg tega pa je poštenemu delavcu

držale mirovne pogodbe in ščitile pravico manjšin, ločenih od Madžarske. — Cambon je vzel besede madžarskega zastopnika na znanje in dostavil, da se bodo okoli njega zbrali strinjali v spoštovanju pravic manjšin v popolni dobri volji. Nato so podpisali protokol o ratifikaciji zastopniki posameznih zaveznikov držav.

ITALIJA PROTI BREZPOSEL- NOSTI.

LDU Rim, 26. jul. Vlada je predložila poslanski zbornici več zakonskih načrtov, ki imajo namen, omejiti brezposelnost. Zakonski načrti predvidevajo 61 milijonov za grajenje mostov in cest, 45 milijonov za izkoriščanje vodnih sil, 50 milijonov za grajenje pristanišč, 29 milijonov za napravo proti povodnjem, 40 milijonov za zgradbe v Kalabriji, 10 milijonov za beneško luko, 5 milijonov za izboljšanje cest v bivšem vojnem ozemlju in 90 milijonov za železnice. Razen tega zahtevajo kredita 300 milijonov za predisko in 60 milijonov za sugansko železnico.

KONGRES FRANCOSKIH STROK. ORGANIZACIJ.

LDU Nauen, 27. julija. Kongres francoske zveze strokovnih organizacij se je otvoril v ponedeljek ob prisotnosti tisoč delegatov, kakor tudi več zastopnikov iz inozemstva. Po vestih listov je došel v Lille klub policijskih odredbam kot Ljenuv odposlanec tudi glavni tajnik komunistične internacionale strokovnih organizacij Lazovski, ki ga spremlja trojica ruskih komunistov. Pri razpravi vprašanja izključitve ekstremistov je došlo do težkih izgovorov. Nekateri anarhisti so streljal z revolverjem v govorniško tribuno, vendar pa ni nikogar ranil.

PROTI ZNIŽANJU MEZD.

LDU Nauen, 27. julija. Delavski borzi v Roubaixu in Tourcoingu kakor tudi vse ostale delavske borze v tej pokrajini so sklenile, proglasiti za 2. avgust splošno stavko v tekstil-

ni industriji ter v vseli drugih strokah, kjer preti znižanje mezd.

KAKO JE V GORENJI ŠLEZIJ.

LDU, Pytom, 26. julija. V nasprotju z oficelnim zatrjevanjem se ni razorožena nemška samoozbramba v Gorenji Šleziji, marveč se je izpremenila v prostovoljne oddelke pod poveljstvom Hoeferja. Ta organizacija šteje razen topništva in tehničnih čet 28 polkov. Pogostoma se pojavljajo demonstracije proti zavezniškim četam. V Krapowicah je 3000 nemških vojakov, ki razdeljujejo orožje in prepevajo »Deutschland, Deutschland über alles«, kadar srečajo zavezniške oddelke. Nemška policija je napadla ententne čete, pri čemer je bilo več ranjenih.

LAŽI O POHODU RUSIJE PROTI POLJSKI.

LDU, Varšava, 26. julija. Predsednik rusko-ukrajinske delegacije za povratek beguncev v Varšavi, Ignatijev, dementira v »Kurjeru Warszawskemu« vesti, da Rusija pripravlja vojaški pohod proti Poljski in izjavlja, da so protiruski listi razširili te vesti, da bi ustvarili napetost med Poljsko in Rusijo, da bi ovirali notranjo konsolidacijo v Rusiji in hoi zoper lakoto.

PRITISK AMERIKE NA SVOJE DOLŽNIKE ZA RAZOROŽITEV.

LDU, Pariz, 26. julija. Iz Washingtona se poroča: Senator Borah je v senatu predlagal, da naj se izplačanje dolgov zaveznikov odgodi do časa po nameravani razorožitveni konferenci. Ako se zunanje vlade ne bi mogle z Zedinjenimi državami sporazumeti o razorožitvenem programu, bi dalo to ameriški vladi pravico, da vztraja pri načelnem izplačanju dolgov in obresti. Ako bi vlade še naprej izdajale znatne vsote za svoje vojne priprave, bo Amerika prejkone pričela drugo politiko. Francija s svojo armado 800.000 mož je prekomerno močna in tudi Anglija izdaja ogromne vsote za svoje priprave.

Državno gospodarstvo.

(Govor posl. sodr. Etibna Kristana v podrobni razpravi o ustavi na seji Ustavotvorne Skupščine dne 14. jun.)

Gospodje poslanci, tudi pri tem oddelku vam ne morem dati zadovoljenja, da bi vam dejal, da je tako dober, da bi mogli glasovati zanj. Če bi bila konstelacija v tej skupščini drugačna, taka, kakršna bi mogla biti, če bi bile v večini skupine, ki imajo naprednejše pojme o socialnih ureditvah, tedaj bi bil prav to eden izmed oddelkov, ki bi izgledal v ustavi iz temelja različen od tega, kar je prišlo v ta načrt. Državno gospodarstvo je po socialističnem pojmovanju vse drugačna reč, kakor državno gospodarstvo po buržvaznih pojmihi. Stranke, ki vladajo danes v državi, mislijo, da je z državnim gospodarstvom vse opravljeno, če se iznegovori nekoliko besed o proračunu, pa smatrajo, da je skupščina, ki sme sklepati o proračunu, že tako popolnoma suverena in da so njene pravice že tako velike, da se ne bi moglo o večjih pravicah skupščine in naroda niti sanjati.

Gospodje! Socialisti imajo o gospodarstvu precej drugačne pojme. In menijo, da bo bodoča družabna ureditev ne le v tem različna od sedanjega, da bod skupščine po straneh nekaj nekoliko drugače sestavljene, ampak da bo naš družabni gospodarski temelj povsem izpremenjen; državni dohodki in državni izdatki bodo morali biti vse drugačni, kakor v sedanjem društvu, in tako bi moralo biti tudi poglavje o državnem gospodarstvu bistveno drugačno. Toda, gospodje, danes in s tega mesta govoriti o ureditvi socialistične države bi bilo zelo nevhvaležno in brezuspešno delo, in zato se bom omejil strogo le na to, kar je na dnevnem redu v ožjem smislu, torej na oddelke o gospodarstvu v državi, kakršna je.

Toda reči moram, da me ta oddelki tudi s tega stališča ne zadovoljuje.

Sicer imamo tukaj nekoliko odredb o proračunu in o načinu, kako naj skupščina sklepa o proračunu. Toda kadar se govori o državnem gospodarstvu, mislim, da bi bilo treba nekoliko več povedati, kaj da je tisto, s čimer ima država gospodarski, od kod ima država svoje dohodke, kakšno je državno imetje, v čem da se sestoji. O tem, gospodje, ni takorekoč spomina v tem oddelku. Vsekakor bo država morala imeti

nekakšne dohodke tudi od davkov, in tudi o tem ni nič natančnejšega povedano, zakaj taka je tradicija, tako se je ravno do sedaj, in čemu bi si kdo razbijal glavo in dalje razmišljal o stvari? — Gospodje, če smo imeli davke, so to bili vsakovrstni davki, in mnogo jih je bilo prav nepravičnih: dokler ni v ustavi na nobenem mestu skoraj nič rečeno o tem, imamo dovolj razloga za bojazn, da bomo tudi nadalje imeli krivične davke, krivičnih za široke mase ljudstva, ugodnih edino za bogate in srečne.

Imamo sistem direktnih in indirektnih davkov, in večinoma se je mislilo, da plačuje vse te davščine tisti, ki pošilja ali nosi denar v davkarstvo. Vemo pa, da v resnici ni tako. Največji del davkov v današnji državi predstavljajo posredni davki, in teh ne plačuje bogataš, kateremu se to potrjuje v davčnem uradu, ampak plačuje jih siromašno ljudstvo, na katero se v vsakem slučaju odvaljuje. In če se vidi, da je tako, bi si moral vreden ustavotvorec predložiti vprašanje, ali se sme dovoliti, da ostane tako, ali se sme trpeti, da je država, ki po svojem prebivalstvu ni kapitalistična, vendar po svojih ureditvah kapitalistična, da favorizira bogate, pa dovoljuje grabež nad revnimi. Bilo bi zelo potrebno, da bi se bilo o načelih obdačenja povedalo nekoliko jasnih besed v ustavi, ki nam pa o tem ne pove nič natančnejšega.

Med državne dohodke spadajo tudi dohodki iz carin. Gospodje, tudi to je stvar, o kateri moderna ustava, ki hoče biti popolna, ne bi smela molčati. Ta ustava ne mara govoriti o tem problemu. A prav pri nas bi bilo to tem bolj potrebno, ker je bila naša carinska politika doslej od temelja zgrešena. Ne mislim govoriti o načelnem stališču socialstov v vprašanju carin; toda, gospodje, tukaj imamo sedaj carinsko politiko, ki ne ščiti domačih konsumentov, pa tudi ne ščiti domače industrije, ampak se dela od slučaja do slučaja brez načela, pa povzroča povsod zmedo in je vsled tega za naše gospodarsko življenje le škodljiva. Od začetka, odkar obstaja naša država, ni bilo carinske politike, ki bi bila prinesla državi najmanjšo korist, pač pa je ustvarila gospodarski kaos,

in dolgo bo treba, preden se bo naša država mogla rešiti iz njega. Vpričo tega položaja prihaja ustava, in ustavotvorci se ne zdi niti toliko potrebno, da bi začetni glede na te reči nekakšno smer, da bi se država v doglednem času izvlekla iz tega kaotičnega stanja, v katero je bila vržena.

Gospodje, naš ustavni načrt je obsegal precej predlogov v tem oziru. Nekateri teh predlogov so bili odklonjeni, nekateri so takorekoč pozabljeni, kakor se pač godi v odboru: Ta stvar ne spada v to poglavje, ampak bi spadala v ono, toda tisto poglavje, v katero bi spadala, se nikakor ne reši — in tako propade marsikakšna stvar, ki smo jo predložili kot važno, in tako se godi včasih tudi kakšnemu predlogu, ki je prišel iz vaših lastnih vrst. Tako je tudi ta oddelki, ki se vam sedaj predlaga, nepopoln.

Za ta oddelki, gospodje, se ne more reči, da bi bil tako dovršen, da bi mogla opozicija mirne duše glasovati zanj. Tukaj imate na primer v 113. članku odredbo, ki omejuje pravice skupščine na povsem neopravičen način. V proračunu ne sme narodna skupščina predloženih postavk povečavati, pač pa jih lahko znižati ali pa črta. Vprašam vas, gospodje, ali ima skupščina pravico bidžeta, ali je nima? Če ima skupščina bidžetarno pravico, tedaj mora imeti proste roke, da postavi v proračun, kar se ji zdi potrebno, ne pa, da ji vlada vnaprej predpisuje: To smeš, tega pa ne smeš! Lahko greš izpod tega, kar sem jaz predložil, nikakor pa ne smeš vnašati postavk, na katere jaz nisem mislila, medtem ko misliš ti, da bi morale priti v proračun...

Gospodje, tukaj postavljate zopet vlado nad skupščino. (Medklci.) Vsak čas slišim te besede: Vlada bo pristala na to, kar bo zahtevala skupščinska večina... To bi bilo lepo, gospodje, če ne bi bili preživeli devet mesecev v tej konstituciji, ki nam je v praksi pokazala povsem drugačen način, ki nam je pokazala, da se ne vrši volja večine, ampak se izpolnjuje volja vlade, ki nam je pokazala, da se iz nerazumljivega strahu za svojo vlado večina pokorno vklanja vsaki zahtevi, ki pride od strani vlade. Nikar, gospodje, se ne igraimo loterije z ustavo! Slišim: Menda bomo imeli večino poslancev, ki bo dovolj pogumna, da bo nastopila proti vladi: Če bo potrebno. Toda za tako mnenje ne dam nič. To hočem, da bodi ustava jasna in da naj natančno določi, kakšne pravice ima skupščina. Če pa hočete skupščini odvzeti pravico, da sme urediti proračun po svojem spoznanju, tedaj nikar ne recite, da so pravice skupščine nekršene, in nikar ne trdite, da imamo suvereno skupščino, zakaj to ne drži.

(Dalje prili.)

Politične vesti.

† Grki še vedno poročajo o zmagovitih prodorih svojih armad v Mali Aziji. Turki, ki so doslej priznavali umik svojih čet, poročalo o paraliziranju grške ofenzive in napredovanju angorske vojske. Izgleda, da je v Mali Aziji prišlo do odločilnega preobrata.

† Romunski kralj je ratificiral poljsko-romunsko zvezo.

† Angleška Labour Party in International, Angleška Labour Party je na kongresu v Brightonu sklenila med drugimi, da povabi poleg zastopnikov II. internacionale tudi zastopnike dunske mednarodne delovne skupnosti socialističnih strank, da se skliče letos v Londonu kongres, kjer bi se naj obravnavalo vprašanje ustanovitve enotne internacionale.

† Vrhovni svet zaveznikov se sestane dne 4. avgusta v Parizu. Lord Curzon in Balfour bosta na tej konferenci zastopala Anglijo, Lloyd George pa se konference najbrže ne udeleži.

† Čete Vzhodno sibirske republike so, zasledujo poraženo armado barona Ungerna, dospelo v Urgo in ustanovile provizorno revolucionarno vlado Mongolije.

Dnevne vesti.

Kraljevi namestnik Ivan Hribar nastopi svoje službeno mesto šele 1. avgusta, vsled česar odpadejo do tega dne vsi sprejemi.

Klerikalna ogabnost. Včerajšnji »Novi čas« prinaša uvodni članek »Ko zlo umira«, kjer se prav po jezuitsko in krščansko-človekoljubno veseli nad lakoto in kugo v Rusiji, od katere pričakuje neke konec »komunizma« v Rusiji, temveč konec socialistične ideje sploh, na kar da

bo nastopila »krščansko« socialna »pravica« in »človekoljubnost« in »usmiljenje« po vsem svetu. Kako ogabno je to pisanje, si bo vsak mogel predstavljati šele, če ga opomni mo na tiste dr. Brejčeve čase, ko je »Večerni list« pomagal uganjati komunistično demagoško in besno hujskarijo zoper »socialpatriote«, zoper našo stranko in pisal tudi: »Komunisti, ti so vam fejš fantie« itd., le da pomaga razbijati delavsko slovo, delavske organizacije in našo stranko. Fejš!

Dospelost davkov. Začasni zakon o proračunskih dvanajstih dneh 27. junija 1921 Službene Novine br. 154 določa, da dospelost neposredni davki, državni prihodki in avtonomne določe v plačilo dne 1. februarja, 1. maja, 1. avgusta in 1. novembra vsakega leta, vsakokrat za tekoče koledarsko četletje, torej n. pr. 1. februarja za dobo od 1. januarja do konca marca itd. Le rentnina in dohodnina, ki se pobirata z odbitkom pri izplačilu rentnini ali dohodnini zavezanih prejemkov, zapadejo ob dosedanjih rokhi, ki jih določata §§ 134. in 235 zakona o osebnih davkih. Dospeli davki s približki in dokladami vred se prislino iztirjujejo, ako se ne plačajo tekom 14 dni po dospelosti. Izpremenjeni rokhi dospelosti se uveljavljajo s 1. avgusta t. l. za vse davke izjemši druge polovice dohodnine za l. 1921, ki se izjemoma iztirja ob dosedanjem roku, to je 1. decembra 1921. V zvezi z izpremembo rokov dospelosti izpremeni se tudi računanje zamudnih obresti. Te se računajo od zaostankov, ki dospelajo v plačilo od 1. julija 1921 dalje s 50 v od vsake 100 K zaostalega davka z državnimi približki in avtonomnimi dokladami vred za vsak mesec (6% na leto). Drobci v denarju pod 100 K in drobci v mesecih se pri računanju ne vpoštevajo, zamudne obresti odpadejo, ako vsakokratni davčni zaostanek z državnimi približki in avtonomnimi dokladami vred ne presega 100 kron.

Državna podkovska šola uljudno obvešča konjerejce in lastnike konj, da se od sedaj v sredah in petkih popoldne konj ne bo podkovoal, izjemši najnujnejše slučaje.

Izprememba dostavnega okraja poštinih uradov Litija in Sava, ter pridelitev nabirnice Poljski p. u. Sava. S 15. avgustom 1921 se prideli občina Poljski s popisanimi kraji: Borovak, Brezovo, Košica, Dolgobrod (Dolgorit) Mamoli, Zg. Poljski, Preska, Prevek, Ravne, Artice (Sv. Brle) Tepe in Sp. Poljski, okoliš poštne urada Sava in hkrati izloči iz okoliša poštne urada Litija. Zato se izloči tudi pošta nabirnice Poljski iz področja poštne urada Litija in prideli poštne uradu Sava.

Kmetijski tečaj po deželi. Poverjenstvo za kmetijstvo namerava tekom letošnje zime prirediti več kratkih kmetijskih tečajev po deželi, ki bodo trajali po en teden. To bodo: tečaj za gnojenje in tečaj za strežbo živine. Ti tečaji se imajo prirediti od novembra do konca februarja in so namenjeni moški in ženski mladini od 16. leta starosti naprej. Prireditelj se bodo pod sledečimi pogoji: 1. da se pripravi zadostno število udeležencev, najmanj 30, ki se zavežejo, da bodo tečaj redno in točno obiskovali; 2. da se za tečaj poskrbi potreben prostor (učno sobo) s kurjavo. Ves pouk bo kolikor mogoče praktičen in je zaradi tega pridobiti tistim krajevnim zastopom (kmet, organizacijam, izobraževalnim društvom, županstvom itd.), ki želijo take tečaje organizirati, tudi pripravno kmetijo, kjer bi se lahko eno in drugo stvar pokazalo in z delom razložilo. Interesenti naj se za prireditve teh tečajev obračajo pravčasno na poverjenstvo za kmetijstvo v Ljubljani, kjer se dobe vsa potrebna nadaljna pojasnila.

Drž. dvorazredna trgovska šola v Mariboru. Vsled pomanjkanja učnih prostorov se ukine na tukajšnjem zavodu pripravljalni razred za šolsko leto 1921—22.

Ministrstvo za notranja dela je Baranjo razdelilo v dva srez v smislu trilateralne pogodbe.

Blagodejen dež. Včeraj se je vsul na Ljubljano in ljubljansko okoličino blagodejen dež. Le žal, da je deževalo le kakih 15 minut. Krompir in zelenjava sta letos hudo prizadeta vsled nenavadne vročine in suše.

Revizija gostilniških koncesij. Novi mestni svet v Mariboru namerava povzročiti strogo revizijo gostilniških koncesij, ki so se v zadnjem času izdale za mesto. Gostilniške koncesije so se namreč oddajale tudi ljudem, ki imajo razne druge obrti in ki dozdaj niso imeli nikdar posla z gostilniško obrtjo. Tudi v Ljubljani bi bila stroga revizija in zaprtje polovice pivnic, posebnosti tistih, ki so pripravna za stanovanja, jako potrebna stvar!

Odmevi. O prikl. zagrebških protikomunističnih demonstracij so v »Narodni kavarni« in v hili njenega lastnika razbili šip za 40.000 kron vrednosti. Nekomu delavcu je demokratska fašistovska družba razbila glavo. Mi se le čudimo, kako je to pri nas mogoče.

Tedenski zdravstveni izkaz. V Ljubljani je v tednu od 17. do 23. t. m. umrlo 36 oseb, rodilo pa se jih je 31 in 2 mrtvo-

rojenčka. Od nalezljivih bolezni se je v tem tednu pojavil 1 slučaj trebušnega legarja in dva slučaja griže.

Otvoritev poštnih nabirnic Dovsko in Kalisevec p. Rajhenburg. Dne 16. avgusta 1921 se otvorili v Dovskem (občina Senova, politični okraj Brežice) poštna nabirnica z uradnim nazivom Dovsko. Istega dne se otvorili tudi v kraju Kalisevec, občina Brežice, politični okraj Brežice poštna nabirnica z uradnim nazivom Kalisevec. Nabirnici spadajo v okraj poštne urada Rajhenburg, kateremu sta tudi podrejeni. Zvezo bosta imeli 3krat na teden po selskem pismonošju urada Rajhenburg. V okoliš nabirnice Dovsko spadajo sledeči kraji: Dovsko, Sedun, Brezje in Dobrova (vzhodni del), v okoliš nabirnice Kalisevec pa kraji: Kalisevec, Leskovec, Stranje in Dobrova (zahodni del).

Goveje meso od dobro pitanih volov bo prodajala centralna Vnovčevalnica od te sobote dalje v mesnici na Sv. Jakoba nabrežju ter na stojnici pri mostu (prosti stojnici) po 30 K in 32 K kg. Na stojnici nakupovalne zadruge pri Mahrovem zidu pod kostanjem pa po 26 in 28 K kg. Telečje meso se bo prodajalo po 20 K kg.

Solčna kap je zadela železničarja Rudolfa Zlebnik, ko je šel v Spodnji Šiški skoz Gasilsko ulico. Bil je takoj mrtev.

Ali ste že naročili „Kres“?

Vestnik Svoboda.

Delavsko izobraževalno društvo »Svoboda« v Zagorju vabi na pešizlet, ki ga priredi v nedeljo, dne 31. julija t. l. na Mrzlico. Zbirališče pri Občnem konzumnem društvu v Zagorju. Odhod točno ob 4. uri zjutraj. Prihod na Mrzlico ob pol 9. uri zjutraj. Prijatelji prirode, udeležite se izleta v polnem številu, da pokažemo, da imamo zmisel za družabnost in naravo. Kdor si želi par veselih uric v prosti naravi, ne bo manjkaj. Na svidenje v nedeljo! — Odbor.

Delavska izobraževalna zveza »Svoboda« v Mežici vabi na vrtno veselico, katero priredi v nedeljo, dne 31. julija 1921 na vrtu pred rudniško restavracijo (Bergšäfer) s sledečim zabavnim sporedom: šaljivi ribolov, kavarna, slaščičarna, šaljivi zapor, prodaja cvetic, šaljiva pošta, kegljanje na dobitke, šaljivi vedež, brzoletograf, licitacija, konkurenca lenot z dobitki, prosta zabava in ples pod senčnimi lipami. — Za dobra jedila in pijačo bo preskrbljeno. Svira domača delavska godba na pihala. Začetek ob 2. (14.) uri popoldne. — Vstopnina za osebo 6 K. Za goste iz Prevalja in Oustanja je na razpolago rudniški vlak, kateri ob 1. uri popoldne odpelja iz Prevalja v Mežico. V slučaja slabega vremena pa bo veselica z istim sporedom prihodnje nedeljo.

Gospodarstvo.

— 160 milijonov kron. Pred par dnevi je bila dokončana izmenjava avstrijskega denarja v ibeniku in onih kraljih, ki so bili dosedaj okupirani od Italijanov. Izmenjava se je vršila na sledeči način: Za vsoto do 5000 K je veljala relacija 1 : 10, od 5 do 20 tisoč 1 : 20, od 20 do 50 tisoč 1 : 30, 50 do 100 tisoč 1 : 40, od 1 do 250 tisoč 1 : 50 in za vsoto preko 250 tisoč se je menjalo v razmerju 1 dinar : 100 kronam.

— Italijanski primanjkljaj je znašal konec prvega polletja finančnega leta 1920—1921 samo 4 in pol milijarde lir, dasi so računali na primanjkljaj 10 milijard. Do zaključka bižetnega leta bo primanjkljaj zrasel najbrže na 5 milijard. V glavnem so večji primanjkljaj zabranili z ureditvijo krušnega vprašanja, to se pravi s podražanjem.

Po svetu.

— V Puili je zletela neka smodnišnica v zrak, kar je povzročilo velikansko materialno škodo. Vse šipe so razbiti, več hiš se je podrla, nekateri parniki v luki pa so se potopili. Zalibog je eksplozija zahtevala tudi ogromno človeških žrtev.

V Kodanju je bila minulo soboto prazna petdesetletnica danskega lista »Socialdemokraten«. Velikanskih manifestacij so se udeležile ogromne množice ljudi. Danski in nizozemski socialistno-demokratski govorniki so govorili raz pet tribun.

— Profesor Stroemer v Kristianiji na Norveškem je izdal rezultate svojih dolgotrajnih proučevanj severnega sija in so zlasti zanimivi nekateri podatki o višini, v kateri ta električna prikazen nastaja. Potom fotografije in računa je našel, da so zemeljski površini najboljši siji vendarle najmanj 100 km oddaljeni a nekateri so nastali v višini preko 600 km. To bi značilo, da se zemeljska zračna plast nahaja preko 600 km visoko in ne, kakor so nas včasih v šoli učili, le par kilometrov. Seveda je ozračje v takih višinah silno razredčeno in sestoji iz drugačnih, veliko lažjih plinov, kot jih poznamo iz našega ozračja.